

دستورالعمل ویژه مراقب سلامت

در این برنامه، هدف شناسایی و ثبت افراد مشکوک یا مبتلا به پولیپ یا سرطان روده بزرگ و سپس ارائه خدمات مناسب در سطوح مختلف شبکه بهداشتی درمانی و ساماندهی درمان و مراقبت بیماران است.

اجرای دستورالعمل شامل مراحل زیر می باشد:

۱ - ثبت مشخصات فردی در سامانه

۲ - شرح حال

۳ - ارزیابی سوابق پزشکی

۴ - انجام آزمایش

۵ - تصمیم گیری و اقدام

۶ - پیگیری و مراقبت بیماران

ثبت مشخصات فردی در سامانه

پیش از هر اقدامی موارد زیر مد نظر قرار گیرد:

مشخصات تمامی افراد **۵۰ تا ۶۹** سال، که برای ارزیابی فراخوان شده اند، در سامانه ثبت گردد.

در صورتی که سن فردی زیر ۵۰ یا بالای ۶۹ سال باشد، یا در هر سنی اما در فواصل بین معاینات

معمول و به دلیل سابقه فردی یا خانوادگی مثبت و یا مشکلات گوارشی مراجعه کند، مشخصات او نیز

ثبت و بر اساس دستورالعمل بررسی شود. در این افراد همه ارزیابیها مطابق دستورالعمل انجام می

شود.

شرح حال

شرح حال از نظر موارد زیر انجام و در سامانه ثبت گردد:

خونریزی دستگاه گوارش تحتانی در طی یک ماه اخیر داشته اید؟

تغییر در اجابت مزاج در طی یک ماه اخیر (یبوست یا بدون اسهال، درد شکم، احساس پر بودن

مقعد پس از اجابت مزاج و یا کاهش قطر مدفوع داشته اید؟

کاهش بیش از ده درصد وزن بدن در طی شش ماه اخیر داشته اید؟

ارزیابی سوابق پزشکی

ارزیابیهای زیر انجام و در سامانه ثبت گردد:

آیا سوابق خانوادگی زیر را دارید؟

❖ سابقه سرطان یا پولیپ روده بزرگ در خانواده درجه یک را دارید؟ (پدر، مادر، برادر، خواهر یا فرزندان)

❖ سابقه سرطان روده بزرگ در خانواده درجه دو که در سن زیر پنجاه سال بروز کرده باشد را دارید؟ (عمه، عمو، خاله، دایی، مادر بزرگ و پدر بزرگ)

❖ آیا سابقه فردی بیماریهای زیر را دارید؟

❖ سابقه سرطان روده بزرگ در گذشته

❖ سابقه پولیپ روده بزرگ در گذشته

❖ سابقه بیماری التهابی روده بزرگ IBD (بیماری کرون یا کولیت اولسروز)

انجام آزمایش

بخش اول این آزمایش توسط خود فرد مراجعه کننده قابل انجام است، بنابراین باید برای به دست آمدن بهترین پاسخ، شیوه نمونه گیری توسط بهورز یا مراقب سلامت، به درستی به فرد آموزش داده شود .

❖ برای جمع آوری درست نمونه، بیمار باید از محل تجمع مدفوع نمونه برداری کند که می تواند از ظرف جمع آوری نمونه باشد (که توسط بهورز یا مراقب سلامت به بیمار ارائه میگردد) یا از داخل کاسه توالت. در صورت نمونه برداری از کاسه توالت، کف توالت باید کاملاً شسته و عاری از مواد شوینده و پاک کننده باشد. ترجیحاً بهتر است دو بار سیفون کشیده شود یا مقداری آب قبل از دفع مدفوع ریخته و کاسه توالت شسته شود.

❖ لوله جمع آوری نمونه را به صورت ایستاده نگه داشته و درپوش آن را باز نموده و قسمت میله متصل به درب ظرف (قاشقک درون آن) بیرون آورده شود .

❖ قسمت میله متصل به درب ظرف قاشقک جمع کننده نمونه دست کم در ۴ جای مختلف از نمونه مدفوع فرو کرده و نهایتاً به اندازه **یک عدس** از مدفوع را بردارید.

❖ سپس قسمت میله متصل به درب ظرف را دوباره به جای خود برگردانده و درب ظرف را ببندید.

❖ پس از آن ظرف چند بار تکان داده شود تا نمونه مدفوع با بافر استخراج موجود در لوله به خوبی مخلوط گردد.

❖ این ظرف توسط بهورز یا مراقب سلامت تحویل گرفته می شود.

❖ نمونه آماده شده را میتوان تا ۶ ماه در دمای منفی ۲۰ درجه سانتی گراد نگهداری کرد.

شیوه انجام آزمایش توسط بهورز یا مراقب سلامت

- ❖ قبل از انجام آزمایش لازم است دمای کاست تست ، لوله جمع کننده نمونه و نمونه مورد آزمایش و یا نمونه کنترل به دمای اتاق (۱۵ تا ۳۰ درجه سانتیگراد) برسد.
- ❖ نکته: بهترین نتایج زمانی حاصل می شود که سنجش تا **۶ ساعت بعد** از نمونه گیری انجام شود.
- ❖ کاست تست از بسته بندی خارج گردد.
- ❖ توسط بهورز یا مراقب سلامت، قسمت زائده سر ظرف پلاستیکی شکسته شده و از مایع داخل ظرف ۲ قطره بر روی چاهک کاست چکانده شود.
- ❖ در این زمان، تایمر روشن شود. **بعد از ۵ دقیقه** باید کیت مورد نظر بررسی شود. در صورتی که کیت بعد از ۱۰ دقیقه بررسی شود، ارزشی نخواهد داشت.

تفسیر نتایج آزمایش توسط بهورز یا مراقب سلامت

نتایج کیت مورد نظر ممکن است یکی از ۳ حالت زیر را داشته باشد:

اگر علامت به صورت دو خط C و T باشد (مانند قسمت A شکل زیر)، یعنی نتیجه تست مثبت در کنار حروف است

در صورتی که علامت به صورت یک خط C باشد (مانند قسمت B شکل زیر)، یعنی نتیجه تست در کنار حرف منفی است.

در صورتی که علامت به صورت یک خط T باشد (مانند قسمت C شکل زیر)، یعنی نتیجه تست در کنار حرف نامعتبر است و باید این تست مجدد انجام شود

شدت رنگ در ناحیه تست T با توجه به غلظت خون (هموگلوبین انسانی) موجود در نمونه متفاوت است، بنابراین **وجود هاله ای از رنگ نیز در این منطقه مثبت تلقی میشود**.

کنترل کیفیت •

ظهور خط رنگی در ناحیه C کنترل داخلی این تست است. تشکیل این خط رنگی نشان دهنده ی حجم مناسب نمونه، حرکت صحیح نمونه بر روی غشا و صحت انجام تست است

▪

- کنترل‌های استاندارد به همراه تست فراهم شده است. توصیه میشود جهت تایید تست و مراحل انجام آن به صورت ادواری از یک نمونه کنترل مثبت و یک نمونه کنترل منفی استفاده شود
- نمونه کنترل میبایست در یخچال نگهداری شود و برای مدت یک ماه پایدار است.

موارد احتیاط

- پیش از تحویل لوله جمع آوری نمونه، بر چسب روی آن نام و نام خانوادگی مراجعہ کننده و تاریخ تحویل ظرف را با استفاده از خودکار یا ماژیک درج نموده و به مراجعہ کننده داده شود .
- به مراجعہ کنندگان یادآوری شود که نمونه تهیه شده در کوتاهترین زمان برای آزمایش تحویل گردد .
- به محض دریافت نمونه مشخصات بیمار در لیست ارائه شده در قالب این برنامه درج گردد .
- حداکثر زمان نگهداری نمونه جمع آوری شده در ظرف نمونه گیری ۴۸ ساعت در دمای اتاق است . لذا آزمون میبایست ظرف این مدت انجام شده باشد . در غیر اینصورت وجود خون (هموگلوبین) در مقادیر پایین ممکن است به درستی تشخیص داده نشود . بنابراین اگر به هر علت انجام آزمایش به تأخیر بیفتد، لازم است نمونه ها در یخچال (دمای ۸ - ۲ درجه سانتیگراد) نگهداری شود . حداکثر مدت زمان نگهداری در یخچال تا ۴ روز است .
- از کیت بعد از گذشتن تاریخ مصرف مندرج در روی بسته بندی، استفاده نشود .
- کیت سنجش تا هنگام استفاده باید در بسته بندی نگهداری شود .
- ماده جاذب رطوبت بایستی در بسته بندی کاست وجود داشته باشد . در غیر این صورت از آن کاست برای انجام آزمایش استفاده نشود
- تمام نمونه ها باید عفونی در نظر گرفته شود و کلیه اصول ایمنی جهت جابه جایی، استفاده و حذف آنها رعایت شود

تصمیم‌گیری و اقدام

در صورتی که پس از بررسی هر یک از موارد بالا (ارزیابی سوابق پزشکی یا شرح حال و/یا تست خون مخفی در مدفوع مثبت بود) به پزشک شبکه ارجاع داده شود

در صورتی که همه موارد در ارزیابی سوابق پزشکی یا شرح حال و نتیجه تست منفی باشد، توصیه میشود طی دو سال جهت ارزیابی مجدد مراجعه کند

در همه موارد اصول خودمراقبتی به فرد آموزش داده میشود. (مطابق بسته آموزشی)

پیگیری و مراقبت بیماران

افرادی که به پزشک ارجاع و ارزیابی های کاملتری میشوند برای پیگیری های دوره ای باید مطابق شرایط به صورت دوره ای ارزیابی شوند:

در صورتی که همه موارد در ارزیابی سوابق پزشکی یا شرح حال و نتیجه تست منفی باشد، زمان فراخوان بعدی **طی دو سال** بعد خواهد بود.

اگر فردی به هر دلیلی توسط پزشک شبکه جهت انجام کولونوسکوپی به سطح تخصصی ارجاع شود، زمان فراخوان بعدی **بر اساس یافته های کولونوسکوپی و دریافت بازخورد از سطح تخصصی** مشخص خواهد شد.

اگر فردی به دلیل علائم مشکوک توسط پزشک شبکه جهت ویزیت متخصص گوارش ارجاع اما کولونوسکوپی نشود، زمان فراخوان بعدی **بر اساس دریافت بازخورد از سطح تخصصی و توسط پزشک شبکه** مشخص خواهد شد.